BIOPOLITICS

Catherine Mills, *Biopolitics*, Routledge, New York, 2018.

U kontekstu sve češćih rasprava i promišljanja o dometima raspolaganja životom (bios), vremenom i prostorom kako ga savremeni čovjek razumije, nailazimo na značajne analize biopolitičkog stanja savremenog svijeta. Jedna od takvih analiza iznijeta u radu i djelu autorice Catherine Mills, koja je 2018. godine u izdanju Routledgea objavila knjigu *Biopolitics* (*Biopolitika*). Naime, riječ je profesorici sa Univerziteta Monash (Monash University), inače, jednom od prestižnih univerziteta u Australiji. Catherine Mills je direktorica u Centru za bioetiku Monash. Centar za bioetiku Monash posebno istražuje pitanja reproduktivne biomedicine, etike u primjeni tehnologije, biopolitike i feminističke filozofije.

Osnovna znanstvena interesovanja autorica ima u filozofiji, a njena istraživanja idu u pravcu bavljenja etičkim pitanjima o ljudskoj reprodukciji, posebno iz perspektive modusa na koji nove reproduktivne tehnologije utječu na stanje i položaj žena i njihovog reproduktivnog zdravlja.

Obzirom na prethodna interesovanja autorice Catherine Mills možemo kazati kako posebnan akcenat u svojim istraživanjima autorica stavlja i na pitanja feminističke filozofije, filozofije Michela Foucaulta, te generalno raspravama o biopolitici u kontekstu ovovremenih društveno-političkih ambivalentnosti. Autorica stavlja poseban akcenat na „biomedicinske i tehnološke aspekte biopolitičkog upravljanja životom, posebno kroz integraciju medicinskog i biološkog znanja sa političkim razlogom“ (Mills, 2018: 7).

Catherine Mills je do sada, kao autorica, objavila tri knjige i značajan broj znanstvenih radova iz oblasti biopolitike. Knjigu *Filozofija Agambena* objavila je 2008. godine, a knjigu *Budućnost reprodukcije: Bioetika i biopolitika* 2011. godine, dok knjigu *Biopolitika* objavljuje 2018. godine.

Autorica vodi značajne istraživačke projekte na polju rasprava o etičkim, socijalnim i pravnim pitanjima vezanim za neinvazivno prenatalno testiranje, a koje je u direktnoj vezi sa tehnologijama mitohondrijskih transfera, CRISPR-Cas9 tehnologija, ali i tehnologijama koje imaju veze sa komercijalnim utjecajima unutar

IVF industrije (in vitro fertilisation). Stoga, nije nimalo strano da se današnja biopolitička pitanja tiču istraživanja, analiza i diskusija koje uključuju pitanja o etičkoj i pravnoj odgovornosti u odnosu na ljudsku reprodukciju (npr. selektivni prekidi trudnoće), odnosno etička i pravna pitanja koja postavljaju pred izazove sa kojima se čovječanstvo suočava u eri biotehnologije, nanotehnologije, robotike, umjetne inteligencije, a koje omogućuju svekolike manipulacije sa ljudskim genomom, ali i genomom svih živih bića.

Biopolitičke studije predstavljaju jedan iznimno značajan, ali i dosta raširen pristup unutar humanističkih i društvenih znanosti. Stoga je i djelo *Biopolitics* (*Biopolitika*), autorice Catherine Mills hrabar, domišljat i odlučan pristup u osnovna biopolitička pitanja naše svakodnevnice. Nezaobilazne su teorijske osnove, koncepti i rasprave autora poput Michel Foucaulta, Giorgio Agambena, Hannah Arendt, Roberto Esposita i Antonio Negrija, te se doprinos autorice Mills valja mjeriti i u duhu njenog filozofsko-teorijskog uvoda i uvida u polazišne pozicije klasičnih i savremenih autora iz polja biopolitičkih studija.

Valja kazati kako Mills nedvosmisleno pruža širok i pronicljiv uvod u područje biopolitičkih studija, a konkretno u knjizi Biopolitics to radi na način da je knjigu podijelila u dva glavna poglavlja. U prvom poglavlju svoje knjige Mills piše o četiri iznimno značajna pitanja: *Novi režim moći: Foucault; Biopolitika kao thanatopolitika: Agamben; Totalitarizam i politička životinja: Arendt, Afirmativna biopolitika: Negri i Esposito*. U drugom dijelu knjige autorice Catherine Mills, možemo čitati o tri posebno važna pitanja koja je autorica s razlogom naslovila: *Politika: Suverenitet, nasilje, prava; Život: Biologija, tehnologija, reprodukcija; Subjektivnost: Osobe, rasa, spol/rod.* Detaljnijim uvidom u sam sadržaj teksta knjige Biopolitics (Biopolitika) jasno i razgovijetno uočavamo kako je autorica ciljano, u prvom dijelu knjige, dala pregled ključnih teorijskih koncepata, pristupa biopolitičkoj teoriji, a referirajući se na autore poput Foucaulta, Agambena, Arendtove, Negria i Espositoa. Drugi dio knjige biva usredsređen na savremena biopolitička pitanja na način da se preciznije i opširnije, u kontekstu prostora i vremena, otvore pitanja nasilja, tehnologije i reprodukcije, koncepta subjektivnosti s obzirom na fenomene sopstva, rase i spola/roda. Zapravo, u drugom dijelu knjige, autorica pristupa biopolitičkim temama i dilemama iz perspektive kritičke feminističke bioetičarke, stavljajući akcenat na biomedicinsko-tehnološke aspekte upravljanja životom, a sve to sa (bio)političkim razlogom, odnosno, intencijama

spram svijeta života. Upravljanje životom Mills spominje i u kontekstu *upravljanja seksualnošću/management of sexuality* (Mills, 2018: 18), *upravljanja smrću/ management of death* (Mills, 2018: 112), *upravljanja stanovništvom-populacijom/ management of populations* (Mills, 2018: 143), *upravljanja tijelom/ management of bodies* (Mills, 2018: 166), *upravljanja ljudskom reprodukcijom/ management of human reproduction* (Mills, 2018: 180), *kontrole rađanja/birth control* (Mills, 2018: 16) kao i u kontekstu eugenike kao posebne forme rezonovanja (Mills, 2018: 18) koja se prema Foucaultu valja tretirati kao posebna vrsta ratovanja. Kada je u pitanju eugenika, Mills spominje i sintagmu *fleksibilne eugenike/flexibile eugenics* (Mills, 2018: 153) kao nove/stare forme individulane odgovornosti. Nesumnjivo je kako su centralna savremena biopolitička pitanja reprodukcija (Mills, 2018: 135), i muško i žensko (posebno) tijelo, natalitet, te se autorica i kreće u tom pravcu kada je u pitanju drugo poglavlje njene knjige Biopolitics/ Biopolitika. Autorica konstatuje kako su ključni biopolitički pojmovi: „politika, život i subjektivnost" (Mills, 2018: 10), naglašavajući kako je subjektivnost (Mills, 2018: 158) način na koji se život i politika dovode u korelaciju. Djelimično je ovo pitanje dopunjeno konceptom osobe/concept of person kod Roberto Espositoa. (Mills, 2018: 159)

Zajedničko i prvom i drugom dijelu knjige Biopolitics autorice Catherine Mills jeste to da autorica daje slobodnije i novije interpretacije Foucaultovog i Agambenovog mišljenja, a sve to obrazlaže bogatim fondom osnovne literature o izvornim stavovima ovih mislilaca. Za razliku od Foucaultove i Agambenove interpretacije od strane autrice, uviđamo kako je Mills u svome pristupu Negriu i Espositou, odnosno interpretaciji njihovim biopolitičkih polazišta, bila nešto suzdržanija, te se kretala u okviru originalnog teksta ovih mislilaca, a imajući u vidu to kako još uvijek postoji nedovoljno kritičke literature o njihovom radu i razmišljanju o biopolitici i biopolitičkim pitanjima. Također, autorica Mills, konstatuje kako s pravom možemo govoriti da postoji značajna sekundarna literatura koja se tiče Arendtove i govora o biopolitci iz perspektive njenog mišljenja, pri čemu je navođenje iste literature i uvida izostalo.

Mills će ukazati na kontinuitet i duboku vezu u ranim i kasnijim radovima Michel Foucaulta ističući kako je Michel Foucault biomoć razumijevao kao totalnu političku/državnu moć nad životom. Određujući specifičnosti biopolitike Michel Foucault konstatuje kako je biopolitika jedan od vidova biomoći (Mills, 2018: 16).

Autorica navodi kako krajem 18. i početkom 19. stojeća dolazi do pojave natalitetnih politika, odnosno menadžmenta rađanja, takozvana briga o kontroli rađanja, a koja rezultira eugenikom. Mills se s razlogom referira i na fenomen koji Foucault naziva *endemijom* (*endemics*) (Mills, 2018: 16), gdje nije riječ o naglim i iznenadnim masovnim smrtnim slučajevima uzrokovanim epidemijama, ali su konstantni i uobičajeni faktori koji su izazvali bolest i osiromašenje stanovništva i slabljenje njihovih resursa. Giorgio Agamben je figura mislioca koga Mills u knjizi, opravdano i utemeljeno, predstavlja kao nekoga ko u svome revizionističkom nastojanju ispravlja i nastavlja Foucaltovu tradiciju. Agamben goli život (Mills, 2018: 38) razumije kao rezultat isključivanja, te ističe da je goli život u samim temeljima polisa. (Mills, 2018: 38) Dakle, „zapadna politika je biopolitička od njenog početka" (Mills, 2018: 55). Naravno, Agamben, prema Mills nastoji misliti život izvan politike, izvan biopolitike, odnosno misliti poziciju života koja nije u stanju golog života, poziciju koja garantuje jedinstvo biosa i zoea. Mills uočava kako su jasni tragovi uticaja Arendtove misli u biopolitičkoj tradiciji, posebno kod Agambena, koji to i ne skriva, jer stavove i doprinos Arendtove u vezi sa razumijevanjem koncepta i sistema nacističkih koncentracijskih logora navodi u svom *Homo Saceru.* (Mills, 2018: 73) Međutim, Mills konstatuje kako je iznimno „malo kritičke energije utošeno na izdvajanje Agambenovog duga prema Arendtovoj" (Mills, 2018: 73). Arendtovu valja posmatrati kao nekoga ko je na indirektan način doprinio razvoju biopolitičke misli, bez obzira što imamo vrlo oskudan broj radova u tom polju. Nastojeći da napravi paralelu između pozicije Giorgio Agambena i rada Antonia Negrija, Michaela Hardta i Roberto Espositoa Mills suprotstavlja pojam thanatopolitike pojmu mnoštva (Mills, 2018: 82-89), odnosno pojmu afirmativne biopolike (Mills, 2018: 81-82) i *imunizacijskoj paradigmi/immunitary paradigm* (Mills, 2018: 92) kako ju je vidio Roberto Esposito u svome radu. Mills otvara pitanje, a referirajući se na koncept afirmativne biopolitike, o tome da li se na biopolitičko stanje može gledati izvan polja politike smrti/thanatopolitike, golog života, ističući kako noviji rad Roberto Espositoa postaje sve utjecajniji unutar biopolitičkih studija i rasprava. Doprinos autorice knjige Biopolitics, Catherine Mills, valja pratiti i prema njenom nastojanju da pozicije Giorgio Agambena, Antonio Negrija, Michaela Hardta i Roberto Espositoa prikaže u svijetlu traganja za jednom holističkom perspektivnom razumijevanja biomoći, odnosno biopolitike kao takve.

U nastojanju da odredimo precizniju svrhu ove knjige, ukazujući na njen stil i formu, treba kazati da je Mills u velikoj mjeri nastojala ponuditi čitateljstvu knjigu koja će biti od koristi glede osnovnih uvida u biopolitička pitanja ovovremeneog društvenog poretka. Prema tome, napisana je za čitaoce koji će po prvi put biti zainteresovani za najvažnija pitanja biopolitike, ali, isto tako, napisana je i za onu vrstu publike koja raspolaže određenim znanjima o različitim biopolitičkim pristupima i pitanjima, a koja se mogu naći i kod klasičnih, ali i savremenih autora. Dominantno, knjiga *Biopolitics/Biopolitika* autorice Catherine Mills pruža jasna i osnovna objašnjenja ključnih uvida u polazišta biopolitičkih teoretičara. Kako je to i sama autorica potvrdila knjiga Biopolitics nastoji biti značajan uvid i uvod za jasno i razgovijetno razumijevanje glavnih teorija, rasprava i analiza u biopolitičkim studijama. Za mnoge će knjiga *Biopolitics/Biopolitika* biti uvod u našu biopolitičku stvarnost, dok će za jedan dio čitalaca, istraživača koji već imaju osnovne uvide u biopolitička pitanja, predstavljati podsticaj za jednu revolucionarniju, hrabriju i holistički orijentiranu analizu svepolitiziranja našeg *biosa* (Sofradžija, 2015), polja moći, kažnjavanja, discipliniranja i nadziranja u različitim segmentima naše svakodnevnice koja ima sve odlike određenja na kome je i sam Habermas insistirao, a to je koncept kolonizacije svijeta života (Ritzer, 2009: 199).

Abdel Alibegović